

Wzgórze Winnica koło Mirowa

Lokalizacja:

województwo małopolskie
powiat chrzanowski
gmina Alwernia
miejscowości Mirów i Podłęże

Region geograficzny:

Wyżyna Śląsko-Krakowska
Wyżyna Krakowsko-Częstochowska
Garb Tenczyński

Jednostka geologiczna:

monoklina śląsko-krakowska/zapadlisko
przedkarpackie
zręby nadwiślańskie

Wzgórze Winnica (314 m n.p.m.), zwane także Mirowskim, jest fragmentem południowej krawędzi Wyżyny Krakowsko-Częstochowskiej znaczącej się nad doliną Wisły wyraźnym, tektonicznym progiem morfologicznym. Rozległe wyniesienie o charakterystycznej płaskiej wierzchowinie przewyższającej o 100 metrów poziom dna doliny Wisły leży pomiędzy miejscowościami Mirów, Podłęże i Okleśna.

Wzgórze stanowi zachodni kraniec ciągu zrębów tektonicznych zaliczanych przez część geologów nie do monokliny śląsko-krakowskiej, ale do wewnętrznych struktur zapadliska przedkarpackiego. Od tego rejonu, ku wschodowi, rozpoczyna się tzw. rygiel krakowski złożony z kolejnych zrębów tektonicznych zbudowanych z wapieni jurajskich.

Winnica wyrasta z fragmentu równiny fluwioglacjalnej utworzonej w plejstocenie z piaszczystych osadów zlodowacenia środkowopolskiego. Podstawę i trzon wzniesienia stanowią piaskowcowo-zlepieńcowate skały wieku późnkarbońskiego, tzw. arkozy kwaczalskie, które widoczne są jedynie w zwietrzelinach w zachodniej części góry. Na nich leżą warstwy skał środkowej i górnej jury ścięte płaską powierzchnią trzeciorzędowego zrównania, na której zachowały się miejscami rumosze i gliny rezydualnej pokrywy zwietrzelinowej wieku paleogeńskiego.

Znaczenie i wartość tego obiektu geoturystycznego podnoszą zlokalizowane tu dwa stanowiska dokumentacyjne. Ochroną prawną objęto profil skalny odsonięty w sztucznym wkopie zlokalizowanym na południowym zboczu Winnicy nad Podłężem, zawierający warstwy skał z pogranicza środkowej i górnej jury. W pionowej zmienności charakteru litologicznego skał swoje odbicie znajduje środkowojurajska transgresja morska. Potwierdza to także zmiana składu i cech bardzo dobrze zachowa-

nych zespołów faunistycznych: liczne ramienionogi, małże, belemnity, jeżowce, amonity, łodziki i gąbki. Najciekawszą część profilu stanowi warstwa bulastych, bogatych w faunę i zapiaszczonych wapieni oraz tzw. stromatolit złożony z bardzo cienkich warstwewek wapiennych strączanych z wody morskiej przez kolejne generacje sinic, cjanobakterii porastających dno w postaci mat. W nich oraz w najniższej części leżącego powyżej pakietu marglistego występuje wyraźna anomalia geochemiczna. Podwyższona zawartość m.in. żelaza, manganu, niklu, kobaltu, miedzi, cynku oraz irydu i innych platynowców wskazuje na występowanie w tym okresie (około 165 mln lat temu) procesów tektonicznych, wulkanicznych i hydrotermalnych a także wydarzenia katastroficzne związane z upadkami meteorytów i opadami pyłu kosmicznego.

Drugie stanowisko dokumentacyjne projektowane jest w dużym, nieczynnym kamieniołomie zlokalizowanym na wierzchowinie Winnicy. W prawie siedmiometrowym profilu wapieni oksfordu zobaczyć można jedną z trzech podstawowych odmian facjalnych wapieni górnej jury. Są to tzw. wapienie płytowe, które powstawały w głębszych rejonach morza jurajskiego, najbardziej oddalonych od lądów i od płytszych stref tworzenia się dwu pozostałych odmian wapieni skalistych i uławicznych. Skały te odznaczają się wyraźną i regularną płytową formą i podzielnością. Są to wapienie pelityczne, nieco margliste i dość twarde od domieszki krzemionki pochodzącej najprawdopodobniej z rozpuszczonych szczątków organicznych. W spągowych częściach warstw częste są ślady organiczne, głównie kanały żerowiskowe organizmów mułozernych. Wśród skamieniałości dominują amonity osiągające niekiedy kilkudziesięciocentymetrowe rozmiary, mniej jest gąbek, belemnitów i ramienionogów.

Z odmian wapieni skalistych można zapoznać się w nieczynnym kamieniołomie na wzgórzu Latarka

stanowiącym cypel w południowo zachodniej części wzniesienia Winnicy. Widoczne tu są pozbawione warstwowania, silnie spękane i skrasowiaste jasne wapienie, z których wypalano wapno w piecu widocznym (wraz z rampą do transportu surowca) poniżej wyrobiska.

W opisywanym obszarze w 12 kamieniołomach o zasobach wynoszących 6 mln ton eksploatowano jurajskie wapienie płytowe i skaliste służące jako surowiec do wypału wapna i jako kamień budowlany.

Na uwagę zasługują także środkowojurajskie ilaste osady lądowe znane jako glinki mirowskie lub glinki ogniotrwałe, które wydobywano dawniej w strefie północnych zboczy góry. Surowiec ten eksploatowany był w XVIII i XIX wieku kilkudziesięcioma szybikami. Dzięki nim Mirów stał się szeroko znanym w okolicy ośrodkiem garncarstwa.

Wierzchowina wzgórza mirowskiego jest atrakcyjnym obszarem widokowym. Znad kamieniołomu przy dobrej widoczności, rozpościera się wspaniała panorama obejmująca ku południowi szeroką i płaską dolinę Wisły, za którą widnieją pasma Bekidów, a niekiedy horyzont zamyka grań Tatr. W kierunku wschodnim obserwować można dolinę Wisły przechodzącą w zwężenie tektonicznego rygła krakowskiego oraz inne wzgórza zrębowe, takie jak np. Kajasówka, Bielany, czy widoczny na północy rozległy grzbiet Garbu Tenczyńskiego.

Przez wzgórze Winnica prowadzi niebieski pieszy szlak turystyczny, którym przejść można z Czernichowa nad Wisłą poprzez Rusocice, Kamień, Podłęże, Mirów i Skowronek do Alwerni.

The Winnica Hill near Mirów

The Winnica Hill is a fragment of the southern margin of the Kraków-Częstochowa Upland and forms western periphery

of the chain of tectonic horsts belonging to the Silesia-Kraków monocline at the border with the Carpathian Foredeep. The hill has a characteristic, flat top and elevates about 100 meters above the Vistula River valley. It is located south from Alwernia village, between Mirów, Podłęże and Okleśna villages. The basement of the hill is formed by the Kwaczała Arkose of Upper Carboniferous age covered by flat-lying slab of Middle and Upper Jurassic rocks truncated by Miocene peneplain. Locally, rubble and residual weathering clays can be observed. The hill slopes are covered by deluvial sediments and foothills are blanketed by fluvioglacial sands of Pleistocene age, belonging to the Mid-Poland glaciation. In numerous inactive quarries the successions of Jurassic sediments of high scientific and educational importance can be examined for records of global processes and events. The vertical lithological variability documents the Middle Jurassic transgression whereas structures and geochemistry of rocks from the boundary between Middle and Late Jurassic provide evidences of tectonic, volcanic and hydrothermal episodes as well as catastrophic meteorite impacts and falls of cosmic dust. Rock contains plentiful fossils. Collectioners can find well-preserved specimens of ammonites, brachiopods, bivalves, belemnites and sponges. A quarry cut in the top of the peneplain enables to study platy limestones – one of three basic facial varieties of Upper Jurassic limestones. Only a few years ago these limestones were intensively mined in numerous quarries for the purpose of lime and building industries. Other, historical raw-material was the Mirów Clay – a Middle Jurassic continental sediment and an excellent ceramic clay. The clays were mines with shallow shafts, relics of which are still visible in the northern slope of the hill. The flat top of the hill is of great scenic value providing almost 360° panorama. Particularly remarkable is the view to the south where broad, flat Vistula River valley with glittering oxbows contrasts with distant ranges of the Beskidy Mts. with the Babia Góra – the tallest mountain of the Polish Flysch Carpathians. In the Winnica Hill area there are numerous hiking and bike trails, which facilitate the visits to valuable geotouristic sites.

Autorzy kart stanowisk dokumentacyjnych:
A. Joniec (2005), J. Urban (1995)
Autor fotografii: A. Joniec

Wybrana literatura: 58, 119, 120, 121, 122, 146,
363, 368, 422, 476